

К.ю.н. Степанова Т.В.

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна

ФІКСУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУ ТЕХНІЧНИМИ ЗАСОБАМИ ЗА ЧИННИМ ГОСПОДАРСЬКИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ І ПРОЕКТОМ ГПК

Пункт 7 ст. 129 Конституції України 1996 р. основними засадами судочинства визначає гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами. Але і дотепер законодавець остаточно не встановив гарантії виконання даного принципу судочинства. Щодо цивільного процесу порушене питання було піднято раніше Т. Цюрою у статті «Проблеми фіксування цивільного процесу технічними засобами» [1]. Однак зазначена проблема актуальна і для господарського процесу.

Влітку 2001 року у всі процесуальні кодекси, в тому числі і в ГПК, було внесено зміни, згідно з якими закріплено можливість використання в ході судового процесу звуко- і відеозапису.

Новий ЦПК України пішов далі та закріпив обов'язкове застосування звукозапису в ході засідання. Так, у ст. 197 встановлюється порядок фіксування судового засідання, міститься норма про право отримати роздрук технічного запису судового засідання за розпорядженням головуєчого, а також копію інформації з електронного носія. При цьому, на жаль, не вирішено питання, хто буде засвідчувати текст роздруку, не передбачений і розмір плати за цю послугу. Адже судам буде нелегко, якщо по кожній справі вони повинні будуть видавати роздрук звукозапису всього процесу.

На нашу думку, засвідчення автентичності роздруку повинні здійснювати суддя та секретар суду. Розмір плати повинен бути невеликим, наприклад, в розмірі одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян, однак законодавчо слід встановити, наприклад, що роздрук звукозапису видається у випадку підготовки апеляційної, касаційної скарги (подання) або заяви про перегляд за нововиявленими обставинами.

Проект ГПК також вводить обов'язкове повне фіксування судового процесу технічними засобами, у зв'язку з чим пропонується скасувати протокол судового засідання й замінити його протоколами окремих дій.

Відповідно до ст. 123 проекту учасники процесу отримують право знайомитися з технічним записом. Крім того, протягом трьох днів з дня оголошення рішення по справі вони можуть подати до господарського суду зауваження з приводу його неповноти.

Частина 8 ст. 6 ЦПК, на відміну від проекту ГПК, надає також право учасникам процесу та іншим особам, присутнім у відкритому судовому засіданні, робити письмові записи та використовувати портативні аудіотехнічні пристрої. Але, на нашу думку, це зайве положення, оскільки введення обов'язкової фіксації процесу знімає проблему отримання доказів, в тому числі неналежної поведінки суду, або закріплення інших фактів, що відбулися під час засідання. Суддя за загальним правилом не заважає особам, присутнім в засіданні, робити такі записи, але для

надання їм доказової сили необхідно виконання багатьох умов. Зокрема, запис повинний здійснюватися з початку та до закінчення судового засідання без перерв, у запису повинно бути чітко відмежовано, який учасник у який момент часу щось вказував або засвідчував. Це складно зробити за допомогою «портативних аудіотехнічних пристроїв». Крім того, залучаючи такі записи до матеріалів справи, суд тим самим бере на себе відповідальність за зроблений запис, але хто в розглядуваній ситуації може гарантувати, що диктофон не виключався стороною, в аудіозапис не внесені зміни, що наданий запис є оригіналом тощо.

Цікаво, що новий ГПК покладає на секретаря відповідальність за фіксацію процесу за допомогою звукозапису. Однак, на жаль, законопроект не встановлює форму і розмір такої відповідальності, і такий недолік слід обов'язково ліквідувати.

Аналізуючи правовий статус технічних засобів фіксування процесу, Т. Цюра доходить висновку про необхідність розкриття поняття „матеріали справи” і визначення особливого правового становища звуко- і відеозаписів [1, с. 55]. Однак цю пропозицію не можна визнати правильною. Здається, проблема тут глибша. Доречним представляється доповнення переліку засобів доказування у ст. 32 ГПК ще одним видом, а розділу „Докази” відповідною статтею, визнаючи звуко- і відеозаписи засобами доказування по справі.

Дійсно, звуко- і відеозаписи долучаються до справи і можуть стати доказами скаржника у разі апеляційного або касаційного оскарження рішення або дій господарського суду чи інших учасників процесу. Тим паче, що відповідно до певних статей порушення процесуальних норм в ході розгляду справи є підставою для оскарження рішення (постанови) господарського суду (наприклад, у разі завідомо неправильного перекладу, неправдивого висновку чи пояснення експерта, невідповідної поведінки судді (суддів), що вщемлює права будь-кого з учасників процесу). Крім того, практики можуть погодитися, що технічна фіксація «дисциплінує» суддю, оскільки без такої фіксації деякі судді дозволяють собі негативне або навіть образливе відношення до учасників процесу (однієї або навіть обох сторін, інших учасників процесу).

Невдовж після введення технічної фіксації у статті І. Лавриненка „Технічна революція в суді” надано статистичні дані, що техніка обійдеться майже в 20 млн. грн. [2] На даний час всі господарські суди забезпечені відповідною технікою. Тому, на нашу думку, необхідно найближчим часом детальніше врегулювати правове положення звуко- і відеозаписів, оскільки наданий час гроші платників податків витрачаються на створення матеріалів, правовий статус яких у господарському процесі залишається невизначеним.

Література:

1. Цюра Т. Проблеми фіксування цивільного процесу технічними засобами // Підприємництво, господарство і право.- 2002.- № 7.- С. 53-56.
2. Лавриненко І. Техническая революция в суде // Бизнес.- 2002.- № 4 (471), от 28 января 2002 г.